

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 26 april 2022

Mål nr

T 3193-21

PARTER

Klagande

Magnusson & Pettersson Borrtjänst AB, 556177-1980
Stadsskogsvägen 3
711 34 Lindesberg

Ombud: Försäkringsjurist Mika Tuomisto
Moderna Försäkringar
Box 7830
103 98 Stockholm

Motpart

Länsförsäkringar Bergslagen ömsesidigt, 578000-9956
Box 234
701 44 Örebro

Ombud: Försäkringsjurist Birgitta Barrling
Länsförsäkringar AB
106 50 Stockholm

SAKEN

Skadestånd avseende miljöskada

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts, Mark- och miljööverdomstolen, dom 2021-04-27 i mål
M 2780-20

Mark- och miljööverdomstolens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer Mark- och miljööverdomstolens domslut.

Magnusson & Pettersson Borrtjänst AB ska ersätta Länsförsäkringar Bergslagen ömsesidigt för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 18 750 kr, avseende ombudsarvode, och ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Borrtjänst har yrkat att Högsta domstolen ska lämna Länsförsäkringars talan utan bifall.

Borrtjänst har vidare yrkat att Högsta domstolen ska befria bolaget från skyldigheten att ersätta Länsförsäkringar för rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen samt förplikta Länsförsäkringar att ersätta bolagets rättegångskostnader där.

Länsförsäkringar har motsatt sig att Mark- och miljööverdomstolens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Prejudikatfrågan

1. Målet gäller skadestånd enligt 32 kap. miljöbalken för skador som uppstått genom tryckförändringar i marken i samband med borrhning för bergvärme. Prejudikatfrågan är om skadorna har uppkommit genom en störning som omfattas av 3 § första stycket 8 (annan liknande störning).

Bakgrund

2. Borrtjänst utförde borrhningsarbete för bergvärme på fastigheten Kumla 1:28 i Örebro kommun. I samband med borrhningen uppstod tryck i ett gammalt borrhål på grannfastigheten Kumla 1:15. Jord och lera sprutade upp och smutsade ned fasaden på en byggnad på fastigheten samt förstörde en grill. Länsförsäkringar har såsom försäkringsgivare ersatt ägaren av grannfastigheten för skadorna med cirka 90 000 kr. Länsförsäkringar har i målet riktat återkrav mot Borrtjänst med stöd av bestämmelserna om miljöskada i 32 kap. miljöbalken.

3. Mark- och miljödomstolen biföll Länsförsäkringars talan. Mark- och miljööverdomstolen har fastställt mark- och miljödomstolens dom.

Rättslig reglering

4. Skadestånd enligt 32 kap. miljöbalken ska betalas för bland annat sakskada som verksamhet på en fastighet har orsakat i sin omgivning. Ansvaret är som utgångspunkt strikt i den meningen att det inte krävs att den som har orsakat skadan har agerat uppsåtligt eller varit vårdslös. En skada som inte har orsakats med uppsåt eller genom vårdslöshet ersätts dock bara om den störning som har orsakat skadan inte skäligen bör tålas med hänsyn till förhållandena på orten eller till dess allmänna förekomst under jämförliga förhållanden. (Se 1 §.)

5. Skadestånd betalas för skador som har orsakats genom 1) förorening av vattenområden, 2) förorening av grundvatten, 3) ändring av grundvattennivån, 4) luftförorening, 5) markförorening, 6) buller, 7) skakning, eller 8) annan liknande störning (se 3 §). Avgörande för skadeståndsskyldigheten är alltså att skadan har uppkommit på något av de sätt som anges i bestämmelsen, genom någon form av störning, inte att den har uppkommit genom en viss verksamhet.

Annan liknande störning

6. Av lagtexten framgår att en störning för att vara hänförlig till 32 kap. 3 § första stycket 8 miljöbalken ska vara ”liknande” de störningar som mer precist anges i punkterna 1–7.

7. De störningar som anges i 3 § första stycket 1–2 och 4–7 utgör s.k. immissioner i vid bemärkelse i och med att de för med sig en skadlig inverkan på omgivningen. De ska ha uppkommit genom förorening, buller eller skakning, men de angivna punkterna är tillämpliga oavsett om inverkan är tillfällig, varaktig eller regelmässigt återkommande, och det saknar betydelse om störningens förlopp har varit långsamt eller hastigt. (Se ”Trossings fabrik” NJA 2007 s. 663.)

8. I förarbetena till 3 § och motsvarande tidigare bestämmelser ges ett flertal exempel på vad som kan anses vara immissioner eller en annan liknande störning i bestämmelsens mening. Till exemplen hör spridning av bakterier och virus; obehag av insekter, fåglar och djur; gnistor; hetta och köld; starkt ljussken; förfulning av landskapsbilden samt psykisk inverkan. (Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 341 samt prop. 1985/86:83 s. 21 och 45. Jfr prop. 1969:28 s. 41, 255 f. och 260.)

9. Det är alltså ett flertal sinsemellan mycket olika fenomen som kan anses vara en immission eller vara immissionsliknande. Många olika typer av

störningar omfattas av det strikta ansvaret enligt 32 kap. miljöbalken, när störningen har en koppling till miljöfarlig verksamhet.

10. Kärnan i begreppet ”annan liknande störning” är att det är en företeelse som utgår från eller alstras av verksamheten och inverkar skadligt på omgivningen. I regel är det fråga om företeelser som är svåra att hålla inom en fastighets gränser och som undandrar sig verksamhetsutövarens kontroll. Vid bedömningen av punkten 8 ska det också beaktas om en störning, i meningen immission eller någon annan negativ inverkan på omgivningen, är något som det finns anledning att räkna med i verksamheten (jfr ”Avspärningarna” NJA 1996 s. 634 och ”Trossings fabrik” NJA 2007 s. 663).

11. Utanför tillämpningsområdet för 32 kap. faller enligt rättspraxis vissa hastiga skadeförlopp, exempelvis spridning av brand eller explosioner i en verksamhet som inte är explosionsfarlig. Även översvämning efter nederbörd eller efter en skada på ett vattenrör faller utanför tillämpningsområdet. Betecknande för dessa skadeförlopp kan sägas vara att de ligger långt ifrån typiska miljöskador. (Se ”Drefvikens fjärrvärme” NJA 1991 s. 720, ”Blombacka vattenrör” NJA 1997 s. 468, ”Purkijaure utlopp” NJA 1997 s. 684, ”Monumentets gemensamhetsanläggning” NJA 2001 s. 368 och ”Trossings fabrik” NJA 2007 s. 633, jfr även Bertil Bengtsson m.fl., Miljöbalken. En kommentar. Del III. 20–33 kap., suppl. 20, april 2021, s. 32:41 och Bertil Bengtsson, Om grannelagsansvaret i dag, i Festskrift till Ulf K. Nordenson, 1999, s. 19 ff., på s. 23.)

Bedömningen i detta fall

12. Högsta domstolen delar Mark- och miljööverdomstolens uppfattning att den störning som ska bedömas är det tryck som har uppstått i ett befintligt borrhål på grannfastigheten. Det skedde i samband med borring för bergvärme på Kumla 1:28. Tryckförändringarna har fått till effekt att jord och lera sprutat upp ur borrhålet och skadat grannhusets fasad och en grill.

13. Borring efter bergvärme utgör miljöfarlig verksamhet (jfr 9 kap. 1 § miljöbalken). Tryckförändringarna påminner om de störningar som anges mer precist i 32 kap. 3 § och är något som det finns anledning att räkna med i verksamheten. De får därför anses utgöra en sådan annan liknande störning som avses i 3 § första stycket 8.

14. Förekomsten av ett äldre borrhål i grannskapet är inte en så säregen omständighet att skadorna inte kan anses ha varit en påräknelig följd av verksamheten. Omständigheterna är inte heller sådana att störningen skäligen bör tålas.

15. Det nu sagda leder till slutsatsen att strikt skadeståndsansvar enligt 32 kap. miljöbalken gäller för skadorna. Det är ostridigt att Borrtjänst tillhör kretsen av skadeståndsansvariga och att Länsförsäkringar har inträtt i den skadelidandes ställe. Yrkat belopp och sättet att beräkna ränta är vitsordat. Mark- och miljööverdomstolens domslut ska därför fastställas.

16. Borrtjänst ska som förlorande part utge ersättning för Länsförsäkringars rättegångskostnad i Högsta domstolen. Det begärda beloppet är vitsordat.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Agneta Bäcklund (referent), Stefan Johansson, Cecilia Renfors och Johan Danelius
Föredragande har varit justitiesekreteraren Elisabeth Ståhl